

Questio Secunda

dubitaciones: prima quod se habet tempus ab anima. Et respondet San. Tho. le. 23. q. positis rebus numeratis necesse est ponere numerum: unde si tres numerate dependent a numerante ita et numerus eorum esse autem rerum numeratarum non dependet ab intellectu nisi sit aliquis intellectus qui sit causa rerum sicut est intellectus diuinus non autem dependet ab intellectu anime unde nec numerus rerum ab intellectu anime dependet: sed solum ipsa numeratio que est actus anime dependet ab anima sicut ergo possunt esse sensibilia sensu non existente ita possunt esse numerabilia et numerus non existente numerate hec tamen conditionalis est vera si impossibile est esse animam impossibile est esse aliquem numerum. Si ergo tempus esset res permanens facile esse ipsius esse numerum sine anima: quia tamen non est permanens ideo San. Tho. dicit hic q. tempus non habet esse extra animam nisi secundum suum indiuisibile. Secundo dubitatur: an tempus sit ubique cum multa quiescant sed de hoc dictum est supra.

Tertio dubitatur. An tempus sit unum. Et circa hoc quidam dixerunt q. quilibet motus habet suum numerum et consequenter suum tempus: sed contra tunc duo tempora essent simul quorum unum non esset pars alterius. Item. 7. qui et 7. canes non differunt in numerum: ergo nec diuersi motus differunt in tempus supposito q. simul fiant. Dicendum ergo q. circulatio que est maxime regulans et uniformis est mensurat omnium motuum scilicet motus primi celi unde tempus quod est mensura eius mensurat omnes alios motus. Et propter hoc antiqui dixerunt motum celi esse tempus: quia mensurat annos et tempus mensuratur hoc motu: dicimus enim annum esse completum attendentes ad motum celi.

Item propter hoc q. tempus est numerus circulationis prime consuevit dici q. in rebus humanis est circulus.

Contra hec arguitur. Primo contra eternitatem q. in ipsa sit successio: q. habet dies unde dicitur egressus eius ab initio a diebus eternitatis.

Item secluso tempore et motu celi deus nunc cognoscit me esse hic et prius non cognouit: ergo in sua cognitione est successio similiter in sua volitione et factione: quia nunc vult adam fuisse et hoc non voluit: nec fecit ante mundum: ergo est etiam successio in sua eternitate. Item deus est in omni re: ergo est in tempore: ergo mensuratur tempore et non eternitate.

Item deus excedit eternitatem: ergo non mensuratur ea. Antecedens patet: quia dominus regnat in eternum et ultra. S. I. parte. q. 10. ar. 2. 2.

Secundo ad idem nichil mensuratur nisi quantum: sed deus non habet quantitatem ergo. Item eternitas non est duratio: ergo non mensurat esse diuinum. Antecedens patet: q. omnis duratio includit prius et posterius et successionem: sed hec non habent locum in deo. Item omnis duratio alteri comparata est maior minor vel equalis: ergo omnis duratio est tempus quia quod plus durat dicimus esse prius vel posterius. Item ex successione iudicamus aliquid plus durare unde omnis duratio intelligitur per modum cuiusdam distentionis que non habet locum in eternitate.

Tertio arguitur q. eternitas non consistit in apprehensione uniformitatis eius quod omnino est extra motum sicut enim se habet tempus ad diffor-

Articulus Quartus.

tatem motus sic se habet eternitas ad uniformitatem eorum que sunt extra motum: sed ratio temporis non consistit in difformitate ipsius motus: sed in mora difformitatis: ergo nec ratio eternitatis consistit in uniformitate eorum que sunt extra motum: nec in apprehensione uniformitatis sed in apprehensione more istius uniformitatis. Item ratio mensure non consistit in ratione mensurati: sed uniformitas est id quod mensuratur per eternitatem: ergo ratio eternitatis non consistit in uniformitate.

Quarto quod non est non mensuratur: sed quies nihil est: ergo unde nec est res permanens: nec res successiva: ergo non mensuratur. Nec valet dicere q. quies est priuatio motus: quia quies est perfectior motu: non est eius priuatio: antecedens patet: quia omnis motus est propter quietem tanquam propter finem.

Item quies non habet partes: ergo non habet prius et posterius: ergo non mensuratur tempore.

Quinto arguitur q. tempus non est per se causa corruptionis quia corruptio est quoddam malum quod non habet causas per se. Item San. Tho. dicit lec. 22. q. tempus non facit corruptionem ipsam: ergo non est causa per se eius. forte dicis q. est causa corruptionis per se: quia impossibile est aliquid corrumpi nisi tempus sit. Sed contra non sufficit ad causas per se: q. substantia non est sensibile per se licet naturaliter sit impossibile colorem esse nisi substantia sit forte dicis q. tempus est causa per accidens corruptionis hoc est contra philosophum.

Sexto arguitur q. tempus sit per se causa generationis: quia motus celi est causa per se generationis in istis inferioribus: ergo et tempus. Antecedens patet quia mundus inferior regitur a celo. Item motus calefactionis est causa per se caloris: ergo motus magis est causa generationis quam corruptionis unde etiam motus magis denominatur a termino genito quam a termino qui abicitur.

Septimo qui causat tempus magis intendit generationem quam corruptionem: ergo tempus est magis causa generationis. Item constat iuvenes non esse prudentes: quia prudentia requirit magnam experientiam: et per consequens magnus tempus: ergo tempus est causa sapientie: unde secundum iosephum patriarche diu vixerunt ut cognoscerent cursum siderum. Item tempus non corrumpit celum: ergo non est per se corruptiuum.

Octauo arguitur q. generationes et corruptiones non sint in tempore: quia corruptio substantie fit instanti similiter illuminatio medii. Et per idem argueretur q. non omnis mutatio aliquid abicit et corrumpit in illuminatione enim nichil corrumpitur.

Item nichil mensuratur nisi quantum: sed motus non habet quantitatem: ergo non mensuratur tempore. forte dicis q. motus habet quantitatem quia est tempus. Contra idem non mensurat se: ergo tempus non mensurat motum.

Nono arguitur q. tempus non sit ubique: quia nullo accidens est ubique: sed tempus est accidens.

Item quando apud nos est hiems tunc apud antipodes est estas et aliquando habemus tempus pluuosum et alii serenum: ergo non est idem tempus apud omnes. Item aliqui sunt anni lunares: ergo aliquod tempus est in luna et alii sunt anni solares: ergo sunt in sole et supra dictum est q. tempus est in firmamento.

Ad primum dicendum secundum San. Tho. 1. par. q. h. v.